POLTAVA UNIVERSITY OF
ECONOMICS AND TRADE

НАУКА І МОЛОДЬ У XXI СТОРІЧЧІ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

XI Міжнародної молодіжної
науково-практичної інтернет-конференції

(м.Полтава, 10 листопада 2025 року)

Полтава
2025

ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ (ПУЕТ)

До Всесвітнього дня науки в ім'я миру та розвитку, Міжнародного року кооперативів 2025

НАУКА І МОЛОДЬ У ХХІ СТОРІЧЧІ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
XI Міжнародної молодіжної науково-практичної інтернет-конференції

(м. Полтава, 10 листопада 2025 року)

Полтава
ПУЕТ
2025

УДК 001:378-053.6(082)
Н34

Розповсюдження та тиражування без офіційного дозволу ПУЕТ заборонено.

Друкується відповідно до Наказу по університету № 182-Н від 10 вересня 2025 року.

Організаційний комітет конференції:

О. О. Нестуля, голова організаційного комітету, д-р іст. наук, професор, ректор ПУЕТ;
Л. Г. Войнаш, співголова організаційного комітету, член Президії Укркоопспілки, директор Департаменту освіти і науки, директор НМЦ «Укоопосвіта», канд. екон. наук;
Н. С. Педченко, співголова організаційного комітету, д-р екон. наук, професор, перший проректор ПУЕТ;
Н. І. Манжура, заступник голови організаційного комітету, завідувач науково-організаційного відділу ПУЕТ;
С. В. Гаркуша, д-р техн. наук, професор, в. о. директора Навчально-наукового інституту міжнародної освіти ПУЕТ;
О. В. Гасій, канд. екон. наук, доцент директор Навчально-наукового інституту забезпечення якості вищої освіти ПУЕТ;
Т. П. Гудзь, д-р екон. наук, професор, директор Навчально-наукового центру підготовки кадрів вищої кваліфікації ПУЕТ;
Ю. С. Матвієнко, канд. пед. наук, проректор з науково-педагогічної роботи ПУЕТ;
С. І. Нестуля, д-р пед. наук, професор, директор Навчально-наукового інституту лідерства ПУЕТ;
Ю. В. Перегуда, директор Міжнародного науково-освітнього центру ПУЕТ;
А. С. Ткаченко, д-р техн. наук, доцент, директор Навчально-наукового інституту денної освіти ПУЕТ;
Л. С. Франко, канд. екон. наук, директор Полтавського фахового коледжу ПУЕТ;
В. Л. Шимановська, директор Навчально-наукового інституту заочно-дистанційного навчання ПУЕТ;
С. О. Дудник, голова Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених ПУЕТ;
Д. А. Посполітак, голова Наукового товариства студентів ПУЕТ;
А. В. Філіпповський, голова Студентської ради університету ПУЕТ;
О. В. Чабан, голова Ради молодих вчених ПУЕТ.

Редакційна колегія

Головний редактор – ***О. О. Нестуля,*** д-р іст. наук, професор, ректор ПУЕТ.
Заступник головного редактора – ***Н. С. Педченко,*** д-р екон. наук, професор, перший проректор ПУЕТ.
Відповідальний секретар – ***Н. І. Манжура,*** завідувач науково-організаційного відділу ПУЕТ.
Відповідальний редактор – ***Л. М. Діденко,*** в. о. директора Центру інформаційного забезпечення освітнього процесу ПУЕТ.

Н34 **Наука** і молодь у XXI сторіччі : збірник матеріалів XI Міжнародної молодіжної науково-практичної інтернет-конференції (м. Полтава, 10 листопада 2025 року). – Полтава : ПУЕТ, 2025. – 973 с. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM). – Текст укр., англ. мовами.

ISBN 978-966-184-486-4

У збірнику представлено тези учасників Міжнародної молодіжної науково-практичної інтернет-конференції «Наука і молодь у XXI сторіччі» за тематичними напрямами: «Біотехнології та біоінженерія», «Готельно-ресторанна справа та кейтеринг», «Економіка та міжнародні економічні відносини», «Комп'ютерні науки», «Кооперативна модель розвитку економіки в сучасних глобальних і безпекових викликів сьогодення», «Лідерство та особистісний розвиток», «Маркетинг», «Менеджмент», «Облік і оподаткування», «Освітні науки», «Патріотичне виховання в сучасному педагогічному процесі як складова національної безпеки незалежної України», «Право», «Психологія», «Публічне управління та адміністрування», «Торгівля», «Туризм та рекреація», «Філологія», «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок», «Харчові технології», «Якість вищої освіти: проблеми, виклики перспективи».

УДК 001:378-053.6(082)

Матеріали друкуються в авторській редакції мовами оригіналів.
За виклад, зміст і достовірність матеріалів відповідальні автори.

ISBN 978-966-184-486-4 © Полтавський університет економіки і торгівлі, 2025

А. С. Дашевський, М. Р. Піскун
Бухгалтерський баланс: етапи його розвитку 538

Т. Д. Джугалик, А. А. Пономаренко, С. А. Пономаренко
Роль бухгалтера в умовах кіберзагроз:
захист фінансової інформації 540

О. В. Жарова
Дефініція поняття кредиторська
заборгованість підприємства 542

В. С. Крамаренко, Г. Я. Тюріна, О. С. Шевченко
Інформаційно-облікова модель
управління прибутком підприємств 545

С. О. Криворучко, О. О. Коцюруба
Сутність фінансових ресурсів підприємства та їх види..... 547

Н. В. Ткач
Особливості розподілу прибутку
сільськогосподарських підприємств..... 551

ОСВІТНІ НАУКИ

А. О. Бондаренко
Маніпуляція з предметами на заняттях з математики
як засіб розвитку перцептивних дій дошкільників 554

О. О. Бурік, Т. О. Костиренко
Інтеграція історико-демографічного дослідження
сотенних містечок гетьманщини XVIII ст.
у викладання історії України..... 557

С. А. Іноземцев
Ігрові технології як засіб формування
екологічної компетентності молодших
школярів у закладах позашкільної освіти 560

А. В. Лісна, Т. О. Костиренко
Сповідні розписи як історичне джерело та
засіб навчання з історії України XVIII ст..... 562

О. С. Луньова
Діяльнісний підхід у навчанні математики учнів
початкової школи в умовах нової української школи
(на прикладі програми «Росток»)..... 564

ІНТЕГРАЦІЯ ІСТОРИКО-ДЕМОГРАФІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ СОТЕННИХ МІСТЕЧОК ГЕТЬМАНЩИНИ XVIII СТ. У ВИКЛАДАННЯ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

***О. О. Бурік**, спеціальність Готельно-ресторанна справа, група ГРС фмб (9)-11*
Полтавський фаховий коледж Полтавського університету економіки і торгівлі
***Т. О. Костиренко**, викладач, асистент кафедри педагогіки та суспільних наук*
Полтавський університет економіки і торгівлі

Для дослідження історико-демографічних характеристик та соціально-демографічної поведінки населення Гетьманщини XVIII ст. можна використовувати облікові документи. Вони відображають кількісний склад населення, їхній вік, стать, сімейний стан, соціальні групи, релігійну приналежність. Використання таких джерел не лише збагачує історико-демографічні дослідження, а й відкриває широкі можливості для застосування у викладанні освітніх компонентів «Історія українського державотворення», «Історія та культура України», «Історія: Україна і світ (експериментальний інтегрований курс)». Водночас інтеграція матеріалів історико-демографічного дослідження у викладання історії активізує пізнавальну діяльність студентів і розвиває їхні аналітичні здібності.

Для дослідження обрано сповідні розписи трьох парафій сотенних містечок Гетьманщини – Свято-Миколаївської церкви у Великих Будищах, Свято-Троїцької церкви в Старих Санжарах та церкви Святого Архистратига Михаїла в Нових Санжарах. Належний стан збереженості документів дозволив висвітлити соціально-демографічну історію цих населених пунктів станом на 1775 р. [4].

У парафії Святого Архистратига Михаїла проживало 1 214 осіб (596 чоловіків та 618 жінок), у Свято-Троїцькій – 918 осіб (446 чол. та 472 жін.), а у Свято-Миколаївській – 698 осіб (334 чол. та 364 жін.). У сповідних розписах фіксуються відомості про мешканців дворів духовенства, козаків, посполитих, а також бездворових, що дозволяє визначити соціальну структуру населення.

Жінки кількісно переважали чоловіків, що відображено у коефіцієнтах фемінізації: 109 – у Свято-Миколаївській парафії, 106 – у Свято-Троїцькій, 104 – у парафії Святого Архистратига Михаїла. Статево-вікові співвідношення показують, що жінки переважали в більшості вікових груп, а особливо у старшому віці.

Середній вік населення становив 21,2 р. у Свято-Троїцькій, 22,8 р. – у парафії Архистратига Михаїла, 23,9 р. – у Свято-Миколаївській. Це свідчить про переважання молодого населення, характерного для традиційного суспільства ранньомодерної доби. За класифікацією шведського демографа Акселя Зундберга, тип вікової структури визначено як прогресивний: дитяча група (0–14 р.) становила 33–47 %, а частка старших вікових груп (60+) – до 4 % [4].

Для визначення рівня старіння населення застосовано шкалу Ж. Боже-Гарньє та вдосконалену Е. Россетом, за якою коефіцієнт старіння нижче 8 свідчить про демографічну молодість [2, с. 132]. У досліджуваних парафіях цей показник не перевищував 4. Отже, населення характеризувалося високими показниками народжуваності та смертності, низькою тривалістю життя й переважанням молодих вікових груп [4].

Населення поділено за біологічним та економічним типом, відповідно до класифікації французьких демографів Луї Анрі та Алана Блюма [1, с. 16]. Біологічний тип засвідчує, що молодь (0–19 рр.) становила 1 463 особи, а працездатне населення (15–64 рр.) – 1 653 особи. Найбільша частка молоді зафіксована у Свято-Троїцькій парафії (57 %), а частка людей продуктивного віку – у Свято-Миколаївській (62,8 %). Літніх осіб (60+) налічувалося 95, тобто близько 3 % загальної кількості вірян [4].

Соціально-демографічні показники відображають загальну нестабільність життя населення другої половини XVIII ст. Часті міграції, посухи, неврожаї, епідемії, пожежі та війни зумовлювали коротку тривалість життя й високу дитячу смертність. Наприклад, у 1766, 1773–1774 рр. Гетьманщина потерпала від посух, а в 1779 р. жителі Нових Санжар стикнулися з нашестям сарани, що знищила посіви. У 1786–1787 рр. суворі морози призвели до голоду [3, с. 56].

Історико-демографічне дослідження сотенних містечок Гетьманщини XVIII ст. має значний потенціал для формування у

студентів навичок критичного аналізу історичних джерел і розуміння соціально-демографічних процесів минулого.

На практичних заняттях з «Історія українського державотворення», «Історія та культура України», «Історія: Україна і світ (експериментальний інтегрований курс)» ці матеріали можуть бути використані у таких формах:

1) групова робота з фрагментами документів, де студенти визначають соціальні групи, демографічні характеристики, склад домогосподарств і родин;

2) побудова статево-вікових пірамід, обчислення коефіцієнтів фемінізації, середнього віку населення, рівня старіння населення;

3) порівняльний аналіз соціальної структури парафій;

4) проєктна діяльність, у межах якої студенти представляють результати власних досліджень у презентаціях або створюють мапи думок (англ. mind map);

5) дискусійні завдання, сократівська бесіда.

Такі форми роботи формують міждисциплінарний підхід у викладанні на рівні історії України, історичної демографії, соціології, економіки й історії релігії. Під час роботи зі сповідними розписами студенти вчаться не лише аналізувати показники, а й розвивають наукове мислення, що вимагає інтерпретації даних, їхнього зіставлення та критичної оцінки достовірності. Це готує студентів до проведення власних досліджень і виховує повагу до історії.

Список використаних інформаційних джерел

1. Волошин Ю. В. Статево-вікова та шлюбна структура населення міста Полтави в другій половині XVIII століття. *Історична пам'ять.* 2011. №1. С. 5–24.
2. Гладун О. М. Нариси з демографічної історії України XX століття : монографія. НАН України, Ін-т демограф. та соціальн. дослідж. імені М. В. Птухи. Київ, 2018. 222 с.
3. Острась Е. С. Врожайність зернових культур, хлібні ціни та забезпечення населення хлібом в Лівобережній Україні в другій половині XVIII ст. Донецьк : Донецький національний університет, 2003. 80 с.
4. ЦДІАК України. Ф. 990. Оп. 2. Спр. 34. Арк. 804–1097. URL: https://surl.li/lonxkz (дата звернення: 20.10.2025).